

אינו אלא דוקא בשופך הצוננין בשפיכה גדולה הכל בפעם אחת לתוך החמין, אבל מעט מעט אסור לערות שהרי מבשל תיכף, ומה יועיל מה שמצטנן אח"כ, וכן' בחי אדם כלל ב' סעיף ג' יע"ש:

8. באור הלכה סימן שיח סעיף יב

* והוא שלא יהיו בכלי ראשון - עיין מ"ב דחמין לתוך צונן בעיני ג"כ שיהיו מרובים כ"כ המ"א והפמ"ג ומשמע ממ"א דגם דעת הטור הוא כן [וכדעת התוספות שכתבו כן בהדיא ד"ה נותן ע"ש במסקנת דבריהם] והט"ז כתב דדעת הטור להקל בחמין לתוך צונן אפילו בצונן מועטים אך הרמב"ם מחמיר בזה עי"ש

ועיין בספר בית מאיר שהאריך בזה הרבה ומסיק דדעת הטור להקל וכן הוא ג"כ דעת הרשב"א והר"ן וטעמם דזה לא חשיב עירוי כיון שמתעברין זה בזה וממילא חשיב החמין שנשפך לתוך הצונן ככלי שני ואין יכול הצונן המועט להתבשל עי" החמין

ומ"מ מסיק דלדינא אין להקל בזה נגד דעת התוספות דנוגע באיסור דאורייתא וז"ל לכן נלענ"ד לדינא כמו המורגל האידנא שעושים משקה שקורין פאנ"ש דהיינו שסוחטין מבע"י לימוני"ס הרבה למימה ומערבין לתוכו צוק"ר ומשקה [שקורין ארא"ק] וביום שבת או בליל שבת מערין על תערובות זה מים חמין הרבה שנתבשלו בשבת בהיתר בעניינתו בודאי צריכים לחוש לדעת התוספות ולאסור מכלי ראשון א"כ אין היד סולדת במ כי הוא נוגע באיסור דאורייתא דמבשל בשבת אך בדיעבד נראה לענ"ד דיש לסמוך על הרשב"א והר"ן שמתירין להדיא ועל משמעות פשוטת לשון הרמב"ם וטור שחמין לתוך צונן שרי אפילו בחמין מרובין אף שסבירא טעמם קשה עלינו להשיג.

ומה שנוהגין נמי הכי במשקה קאפ"ע או טיי"א שמבשלין קודם שבת מעט מים עם קאפ"ע וטיי"א באופן שהוא חזק מאד בטעמו וביום השבת מערין עליהם מים חמין הרבה שנתבשלו בהיתר בזה יש עוד סעד להיתר מטעם היש מקילין המבואר בסט"ו והוא דעת הרשב"א ודעמיה דס"ל דאף בלח שנצטנן אין בישול אחר בישול וכו' עי"ש לכן אין למחות ביד אחרים העושים אבל לעצמם כל בעל נפש יחוש אף בזה שלא לערות מכלי ראשון כ"ז שהיד סולדת בו עכ"ל וכן דעת הגר"א ג"כ משמע שחושש לדעת התוספות הנ"ל:

9. ילקוט יוסף קצו"ש"ע - דיני בישול בשבת סעיף מז

מותר ליצוק מים חמים אפילו מכלי ראשון שעל האש [כגון דרך הברז שבצד המיחם] לתוך מים צוננים שבכוס אפילו שאינם מבושלים כלל, אף על פי שהמים מתחממים בכדי שהיד סולדת בהם, מפני שהכלל הוא תמיד: שהתחתון גובר על העליון, והואיל וכאן המים הצוננים הם למטה, הרי הם גוברים על המים החמים הבאים עליהם ומצננים אותן ואין בהם כדי לבשל. ובלבד שלא יהיו הצוננים שבכוס מועטים שיש חשש שיתבשלו על ידי המים החמים המרובים. ויש חולקים ומתירים אפילו הצוננים מועטים.. ונכון להחמיר.

10. ערוך השולחן יורה דעה סימן צא סעיף יא - יב

סעיף יא: עוד יש לשאול ואיך נתנו חז"ל כלל בזה לומר דתתאה גבר א"כ אם נפל הרבה חלב רותח על מעט בשר צונן ונאמר דתתאה גבר ומקרה את העליון ואין לך דבר תמוה יותר מזה שהרי עינינו רואות שהחלב נשאר ברתחתו וגם מעט הבשר נעשה רותח וכן להיפך אם נפל הרבה חלב צונן על מעט בשר רותח איך נאמר דתתאה גבר ואסור החלב כשאין ששים הרי עינינו רואות שהחלב צונן לגמרי וגם הבשר נצטנן ולפי הראות כשיש ד' או ה' פעמים האחד נגד השני בהכרח לפעול על השני שיהיה כמותו ואם נאמר שבאמת יש בזה איזה שיעור למה לא למדנו חז"ל כמה הוא השיעור:

סעיף יב: ויראה לי ברור דמירי ששון הן בהכמות ולפי ערך החלב כן הוא גם כמות הבשר ולכן נחלקו חז"ל האיכות של מי גובר העליון או התחתון ואיפסקא הלכתא דהתחתון גובר וראה ברורה לזה מדברי התוס' שבת [מ"ב א] דתניא נותן אדם חמין לתוך הצונן ולא הצונן לתוך החמין ופירש"י [ד"ה חמין] משום דתתאה גבר והקשו התוס' [ד"ה נותן אדם] דא"כ תקשי מהכא למאן דס"ל עילאה גבר ופירש"י דאין זה שייך לזה אלא חמין לתוך צונן משמע שהצונן מרובה מהחמין וצונן לתוך חמין משמע שהחמין שלמטה מרובין ע"ש הרי מפורש דכל היכא שיש ריבוי בכמות לא שייך סברא זו דתתאה גבר או עילאה גבר והש"ס לא הוצרך לפרש זה ואדרבא מדלא פירשה

תתאה גבר בעליונים מועטים ועוד

חמים מרובין לצוננין מועטין

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מב עמוד א

תנו רבנן: נותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין.

2. רש"י מסכת שבת דף מב עמוד א

חמין לתוך צונן - דקסבר תתאה גבר, ואין החמין מרתיחין את הצונן אלא מפשירין.

ולא צונן לתוך חמין - שהתחתונים מרתיחים את העליונים, דתתאה גבר.

3. תוספות מסכת שבת דף מב עמוד א

נותן אדם חמין לתוך צונן - אפי' בכלי ראשון דחמין לתוך צונן אינו מבשל כמו שאפרש ולא צונן לתוך חמין אפילו בכלי שני דגזרי ב"ש כלי שני אטו כלי ראשון וב"ד דפליגי וישו צונן לתוך חמין היינו דוקא בכלי שני כדקתני בד"א בכוס משמע דבכלי ראשון מודו ב"ה ולא משום דסברה הך ברייתא דתתאה גבר כדפירש בקונטרס דאם כן יקשה מהכא למ"ד עילאה גבר ולמאן דאמר תתאה גבר נמי הא מבשל כדי קליפה כמו שאפרש לקמן בע"ה אלא נראה כמו שאמר ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצוננין של מטה מרובים שדרך ליתן המועט במרובה ולכך אין מבשלים החמין המועטים כלל לפי שמתעברין בצוננין המרובין ומתבטל חמימותן ולא צונן לתוך חמין שהחמין של מטה מרובין ומתעברין בהן הצוננין המועטין ומתבטלין.

4. חדושי הרשב"א מסכת שבת דף מב עמוד א

ובתוספות פירשו שדרך המערה שנותן המועט לתוך המרובה והלכך חמין מועטין לתוך צונן מרובין אין בהם כח לבשל אבל צוננין מועטין לתוך חמין מרובין מתבטלין, וגם זה אינו מחזור בעיני דהכא סתמא קתני לא שנא מרובין ולא שנא מועטין, ולתוך הכוס ואפילו לתוך מיחם רגילות הוא לתת צונן הרבה כדי להפשיר מפני שהן עשויין לשתיה ואין אדם שותה חמין גמורין אלא פושרין, והוא ליה למיתני הכא צונן לתוך חמין כדי שיחמו אסור וכדי להפשירן מותר וכדנתי במתניתין.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף יב

ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן,

או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שמחממין הרבה.

הגה: ואם המים (הצוננים) מרובים כל כך שא"א שיתבשלו, רק שיפיגו צנתן, אפילו בכלי ראשון שרי רק שלא יהיה על האש (טור).

6. כה"ח סימן שיח אות קכת, קל

קכת שם ומותר לצוק מים חמין וכו' הטעם משום דכלי שני אינו מבשל עולת שבת אות ל"ה ולפי זה אפילו אם הצוננין מועטין וכשישפוך יהיו חמין בכדי שהיד סולדת בו שרי כיון דכלי שני אינו מבשל וכמו שכתבנו לעיל אות ק"ד וק"ז יע"ש.

שם קל: והוא שלא יהיו בכלי ראשון וכו' פירוש דקאי על צונן לתוך חמין אבל חמין לתוך צונן מותר אפילו בכלי ראשון משום דקיימא לן דתתאה גבר והמים הצוננין התחתונים מקרין המים העליונים עולת שבת אות ל"ו. תוספת שבת אות מ"ד

והיינו אם הצוננין מרובין שאין מתחממין בכדי שהיד סולדת בו. (??)

7. בן איש חי שנה שניה פרשת בא סעיף יא

יא. מותר לתת מים חמין לתוך צונן, ואפילו מן כ"ר מותר לערות לתוך מים צונן דתחתון גובר על העליון ומצננו, אבל אסור לערות מים צוננין לתוך חמין שבכלי ראשון, יען כי תחתון שהוא חמין גובר ומחממו, אבל אם החמין הם בכלי שני אפילו היס"ב מותר לערות לתוכן צונן.

ויש מתירין גם בכ"ר אם נותן הרבה מים צוננין לתוך החמין, דהיינו שהם רבים יותר על החמין. באופן שלא יהא באפשר שיתבשלו אלא רק תפוג צינתן, דכיון דהצוננין מרובין ומתעברים תיכף מבטל חמימות החמין. ומיהו כל זה

מליחה בשמן

17. תלמוד בבלי מסכת חולין דף צו עמוד ב

מתני'. ירך שנתבשל בה גיד הנשה, אם יש בה בנותן טעם - הרי זו אסורה.
גמ'. אמר שמואל: לא שנו אלא שנתבשל בה, אבל נצלה בה - קולף ואוכל עד
שמגיע לגיד. איני, והאמר רב הונא: גדי שצלאו בחלבו - אסור לאכול אפילו
מראש אצלו! שאני חלב - דמפפפע;

ש"מ דשויין הן [וק"ק לי על דבריהם דהא גם בהך דתתאה גבר הוא לשון זה
חם לתוך צונן וכו' וצ"ל דבנתינת אדם שייך לומר דמשמע כן ולא בנפילה
מאליו או דרך בלשון ברייתא כן הוא וצ"ע דוק"ק]:

11. יד יהודה הפירוש הארוך סימן צא ס"ק יא

ועיין באו"ה כלל ל' דין י"ב י"ג י"ד דמחלק בין נפל טיפה על בשר רותח כיון
דמועט הוא, גם הוא מתחמם והוי שניהם חמין ונאסר כולו, ובין בשר רותח
שנפל לחלב צונן דמועט בשר אינו יכול להרתח חלב המרובה. אבל באמת
דבריו תמוהין דלדין מאי נ"מ בין מועט למרובה, דכל דתתאה חם הא קי"ל
דכל צלי אוסר בס', ואם תתאה צונן ממילא קי"ל דתתאה גבר. ומצאתי בהגהת
רמ"א על או"ה דתמה בזה, וכתב דזה כוונת המגיה שם דכתב דהלשון מגומגם.

12. יד יהודה הפירוש הארוך סימן קה ס"ק יב

ועיין באו"ה כלל ל' דין י"ג י"ג י"ד דמי לחתיכה רותחת שנפל עליה טיפה
חלב ואין בחתיכה ס' לבטלה דנ"ל כולה דהתם החלב מועט והבשר חם מרובה
ומחממת וה"ל חם בתוך חם עכ"ל...

והנה גבי חם לתוך צונן לא מצינו לחלק בשום מקום בין מעט להרבה כיון
דתתאה גבר, וכן מבואר בגמ' [פסחים שם] דסיכה משהו הוי עילאה לרב אף
דודאי נתחמם מיד מן הצלי, וה"ה התתאה לשמואל...

ולדעתו הא דאמרינן צונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן מותר, היינו משום
דמסתמא התחתון הוא המרובה מהדבר שנפל בו כמ"ש התוס' בשבת דף מ"ב.
[ד"ה נותן], אבל לא מצינו כן בשום מקום. וגם הוא דבר תימה דא"כ תו אין
חילוק בזה כלל בין עילאה לתתאה זולת בין מועט לרב, ורק בשני דברים
יבשים יהא חילוק בין עילאה לתתאה. וכן לרב מבואר דגם טיפה מעט נגד
חרס צונן הוי עילאה וה"ה לשמואל במעט חלב רותח נגד בשר הרבה צונן
למעלה. וכבר הבאתי בס' צ"א ס"ק י"א [ד"ה ועיין באו"ה] דהרמ"א בהג"ה
על או"ה תמה בזה עליו, ע"כ אין לעמוד על דבריו בזה.

13. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב סעיף ז

ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע, והעמידו עליו קדירה
חמה; אם מה שנשפך אינו אצל האש, לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדירה
אסורה, דבולע קצת, והתבשל מותר, דתתאי גבר.

ציר הנוטף מבשר מלוח קצת

14. ספר התרומה הלכות איסור והיתר סימן סג

ובשר שלא נמלח רק קצת לצורך צלי אף על פי שאינו חשוב כרותח לענין
לאסור במגעו מ"מ ציר הנוטף ממנו על הגבינה אוסרו דהציר חשוב כרותח
שהרי אינו נאכל מחמת מלחו כי אם ע"י טיבול והבשר שנמלח או גבינ'
שנתייבשו שאינם כלל לחין מבחוץ אפי' נוגעים זה לזה אינן אסורין וכן אם
הודחו ונרחצו שעתה הם לחי' אין אוסר זה את זה כי כשהם לחין מחמת מלח
שקרוי רותח המפליט לחלוחיתו ואדרבה ההדחה מסירה הלחלוחית והמלח.

15. בית הלל יורה דעה סימן צא ס"ק ה

ה כל ציר מבשר שנמלח אפילו לא נמלח רק לצלי חשוב רותח. והנה כבר
כתב לעיל בהג"ה זה לשונו, ויש אומרים דאין אנו בקיאים בדבר, ויש לנו
לחשוב אפילו מליחת צלי כרותח, עכ"ל. משמע בהדיא דאף הבשר מקרי
רותח כשמולחין לצלי. ונראה לחלק, דהתם בהפסד מרובה לא מקרי כרותח,
אבל כאן גבי ציר מחשב כרותח אפילו בהפסד מרובה, וזה פשוט:

16. כה"ח יו"ד צא אות נ

כל זה לסברת מור"מ ז"ל דמליח לצלי הוא כרותח אבל לסברת מרן ז"ל דכל
מליחה לצלי לא הוי כרותח אפילו ציר הנוטף ממנו לא חשיב רותח ואם נטף
על הגבינה או על הכלי מותר כמבואר לעיל סימן ס"ט סעיף י"ח ובדברנו
לשם יעו"ש.

18. שאלות חזרה סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו

סעיף א: בשר וגבינה שנגעו צוננים

1. באיזה אופן מותר לצרור בשר וגבינה יחד, מה הדין בדיעבד בלח, ביבש ובחריף

סעיף ב: הנחת בשר בכלי חלב לכתחילה

2. מתי מותר לתת לכתחילה מאכל בשרי בכלי חלב או בכלי איסור? האם יש לחלק בין יבש ללח ומה הדין כשהכלי בלע בחם. ומה הדין בכלי חרס
3. כיצד ינהג אדם שנמצא בבית של גוי ורוצה לאכול 'הערניג'
4. האם מותר לצרור יחד בשר וגבינה שדרכם להדיח או להניח אותם על גבי איסור? ומה הדין בבשר שמן או בכלי שדרכו להשתמש באיסור שמן

סעיף ג: נגיעת לחם בבשר או חלב

5. מהו דין לחם שהיה בסעודה בשרית, מה דינו כשהבשר יבש והאם מועילה לו הדחה בדיעבד.

סעיף ד: בשר וחלב שנתערבו בחם

6. מה דין בשר צונן שנפל לתוך חלב רותח
7. מה דין בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן ומה דין החלב. פרט לגבי שפיכה בבת אחת או איטית, חלב חם בכלי שני נעילאה מרובה.
8. מה הדין בדיעבד בבשר שהיה צריך קליפה ובשלוהו ללא קילוף
9. מה תקנתו של בשר צונן שנפל לחלב צונן ומה הדין כשלא ניתן לתקנו

סעיף ה: מליח כרותח

10. בשר וחלב שנגעו מלוחים, מהי רמת המליחות בה יש לחשוש לאיסור
11. באיזה שלב של מליחת בשר הוא נחשב רותח
12. מהו עומק האיסור שנעשה על ידי מליחה
13. האם דין האסרות במליחה קיים בבשר וגבינה יבשים
14. בשר וגבינה שנגעו כאשר רק אחד מהם היה מלוח, האם נאסרים שניהם
15. באחד מהם מליח - מה הדין כשהתפל נזולי, האם מתבטל כח המלח ממנו ומה הדין. כשהמליח נזולי
16. האם יש לחלק בין הבשר עצמו שנמלח מעט, לציר היוצא ממנו כשנוגע בגבינה או כלים. ומה דעת השו"ע בזה.

סעיף ו: מליחה בשמן וחילוק ביו עילעה לתתאה

17. מה הדין במליחה בשמן והאם יש לחלק האם המליח הוא השמן או הרזה וכן אם הוא עליון או תחתון

סעיף ז: צלי שנפל לחלב או מליח קצת

18. מה דינו של בשר חי או צלוי שנפל לתוך חלב ומה דינו אם היה סדוק או מתובל
19. בדעת הרמ"א לגבי בשר צלי שנפל לחלב: מה יהיה דין החלב, האם ניתן להקל בהפסד מרובה כשמליח קצת, מה הדין בצלי רותח, בבשר כבוש, ובחי כשהוא מתובל או סדוק.

סעיף ח: היתר הנאה מבשר וחלב שנאסרו במליחה

20. האם מותר למכור לנכרי בשר וחלב שנאסרו במליחה